

Оригинални научни рад

UDK 327.56::351.88

DOI 10.7251/SVR1510004T

ПОДГРЕВАЊЕ „ХЛАДНОГ МИРА“ И ГЛОБАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Проф. др Лука В. Тодоровић¹

Независни универзитет Бања Лука

Апстракт: Двадесети и почетак двадестет првог века, као ниједан до сада, био је период сукоба, насиља, страха и ратова. У њему су се одиграла два светска рата, револуције, грађански ратови, серија локалних ратова, хладни рат итд. Друштвени сукоби и могућности њихове превенције наметали су се као приоритетан друштвени, безбедоносни и политички проблем.

Крај „хладног“ рата имао је за резултат пропаст комунизма и распад Совјетског Савеза. На Западу се то сматрало као тријумф либералне демократије као универзалног процеса. Такође, сматрано је да је Русија у том поразу толико ослабљена да више никад не може представљати претњу. Ипак, може се рећи да је Запад направио кључну грешку што је Русију третирао као пораженог непријатеља. Историја нас учи да две стране у сукобу требају да се споразумеју о кључним проблемима наслеђеним из тог, али и неких ранијих, ратова који оптерећују данашње међународне односе. Та нерешена питања стално се налазе у жижи „хладног“ мира. За тај период одређени аналитичари констатују да је период хладног рата био обележен неким облицима извесности и стабилности, док „хладни“ мир одликује велика нестабилност, чак и хаос. Показало се да национализам није ослабљен глобализацијом и да уз доскорашње сукобе малих народа због територије и граница враћа и национализам великих сила.

Односи Русије и Запада, пре свега са САД, постају све затегнутији како се НАТО приближава руским границама. Истовремено, победа прозападних снага у демократским револуцијама у Грузији и Украјини, а сада и рат у Украјини се у Русији доживљавају као прикривени покушај њеног заокруживања. Русија је одговорила на претње САД и НАТО. Њене границе су угрожене. На само корак смо од отвореног и великог светског сукоба што је све нормалне људе у свету уплашило.

Кључне речи: „хладни рат“; „хладни мир“; непријатељи, сукоби, хегемонија, наоружавање.

УВОД

Да би објаснили шта је то „хладни мир“, и шта је то почело да се подгрева, потребно се вратити на период биполарности света и „хладног рата“ кад су односи Совјетског Савеза (Русије) и Сједињених Америчких Држава (САД) били у центру пажње истраживача и аналитичара међународних односа. У то време, готово ниједан међународни феномен

¹ Доктор политичких наука, професор на ФПН НУБЛ, e-mail: drluka.todorovic@gmail.com

није се могао објаснити без узимања у обзир утицаја који је глобални однос двеју суперсила имао на њих.

Углавном, по значајном броју дефиниција, искристалисало се већинско мишљење да је „хладни рат“ феномен друге половине 20. века обележен економским, научним, војним, дипломатским, културним, туристичким, спортским и другим супростављањем и надметањем без употребе оружја, али са пропагандно-идеолошким средствима између две велесиле и њихових савезника.² Коришћени су сви поводи, све слабе тачке противника, све људске слабости – националне размерице, религиозне предрасуде, радозналост, корист, завист, критичка настројеност, страх и сл. Ако би објашњење ове синтагме желели исказати на лапидаран начин могли би га свести на стереотип да је то облик ненаоружане борбе између Истока и Запада. Но, проблем је много сложенији од наведене перцепције, јер то је био први глобални и свеобухватни рат новог типа у историји човечанства у чијем средишту је „стајало схватање да усавршавањем ратних средстава може бити елиминисан отворени рат уколико сваком нападачу прети ефикасна одмазда“³. Због сврхе овог рада то нећемо у потпуности објашњавати.

Овде је битно истаћи да иницијатива за „хладни рат“ припада Западу, пре свега САД, и то од времена кад је комунизам са првим корацима ступио на историјску сцену као антикапиталистичка појава. То се није скривало, а оправдавало се као благородна борба (као „Милосрдни анђе“ за бомбардовање Србије) совјетског тоталитаризма. Ипак, социјални системи Запада и комунизма нису били једини разлози непријатељских односа између њих. Русија је много пре револуције 1917. г. постала сфера колонизације за западне земље, али сама револуција је означила да је Запад ову сферу и губио. И Немачка са Хитлером се борила против комунизма и болшевизма, али то није био само циљ по себи, колико изговор за освајање „животног простора“ и преображаја људи који ту живе у нову врсту робова.

Неспорно је да Русија поседује, скоро, цели северни део Евроазијског континента, који је, опет, шестина копнене површине планете. По земаљским стандардима, то је огромна територија. Ово није случајност историје или сплет околности. Још у 19. веку руски стратеги сматрали су да је руска царевина рањива на нападе, јер нема природне, географске баријере. Због тога јој је био потребан *cordon sanitaire* како би обезбедила бољу заштиту. То се, пре свега, односило на њене западне границе. Иако су се простирали на толиком простору Руси су били

² Основе „хладног рату“ су: Черчилова идеја изнета 1946. г., о „гвозденој завеси“ против совјетског утицаја у Европи; Труманова доктрина из 1947. г. је први пут употребила термин „хладни рат“; Маршалов план, који је имао за циљ да помогне земљама Западне Европе да се опораве и супроставе совјетском утицају; Основање НАТО савеза 1949.г.; У Вашингтону је, 1950.г., разрађена темељна стратешка доктрина о односима са Совјетским Савезом, директива је одредила политику САД за цео период „хладног рата“ као и сам карактер рата.

³ Тодоровић, Л. (2013): Међудомаћа политика – дилеме спољне политике Босне и Херцеговине, НУБЛ, Бања Лука, с.15.

склони да о себи мисле као о „само још једној европској држави”. Догађаји и насртања на њих довели су их у ситуацију да сматрају да су одвојена цивилизација, са различитим коренима коју Запад константно покушава да организовано уништи, једном или двапут, сваког века: преко Шведске, Пољске, Француске, Немачке, или неке комбинације тих земаља. Живот у Русији је попут живота у космосу или на отвореном мору: немогућ без подршке. Једноставно, у њој није могуће преживети без сарадње домаћег становништва. Све што треба да ураде, како би истребили нападача, је да ту сарадњу не пруже. То, и непредвиђене победе Совјетског Савеза (Русије) смањиле су могућности Западу за колонизацију планете. У тој ситуацији настала је идеја посебне врсте рата против надирућег комунизма – идеја „хладног рата“ као нечег што је разумљиво само по себи.⁴

Практично „хладни рат“ је почео после 1946. г., а трајао до краја 90-их година претходног века. Одлучујућа улога у том рату припадала је САД, на чијој страни је учествовао цео Запад. Рат је вођен по западном духу, на основу раније припремљене стратегије и тактике и водио се плански са великом прецизношћу од крупних политичких акција завршавајући на најситнијим детаљима, заоденут идеолошком фразеологијом о ослобађању народа од комунистичког јарма. У име тога подстицани су „мали врући ратови“ у неким другим државама које је Запад „само“ подржавао.

И надасве, „хладни рат“ за Запад је био бизнис са свим његовим својствима. У „врућим ратовима“ у прошлости рат је представљао само трошкове у смислу губитка, у „хладном рату“ је то била инвестиција снага и средстава по законима западне економије. Необичан раст западне економије и целокупне животне активности није било случајно поклапање са трајањем „хладног рата“. У то време амерички експерти су тврдили да је рат неопходан за развитак друштва. Питање ратова које воде САД, на било који начин, може се посматрати и са потрошачке стране. САД са пет одсто становништва троши око тридесет одсто свега

⁴ Године 1948. главни творац правога хладнога рата Г. Кенан (G. Kennan), директор Одсека за планирање политике при америчком Министарству спољних послова изнио је у једном интерном политичком документу означеном као "врло тајно", циљеве спољне политике САД, које су градиле послератно царство које је требало постати познато као "Америчко стољеће". Кенан је потом у документу, који је постао доступан јавности, написао: "Имамо око 50% светског богатства, али само 6,3% светског становништва. Та је супротност посебно велика, као она између нас и азијских земаља. У таквој ситуацији не смемо погрешити ни постати предмет зависти и огорчења. Наш прави задатак у предстојећем раздобљу је осмислити образац односа који ће нам омогућити да задржимо тај положај супротности, а да притом недвосмислено угрозимо нашу националну безбедност. Како бисмо то постигли, мораћемо се потпуно ослободити сентименталности и сањарења. Морамо се повуда усредсредити искључиво на наше непосредне националне циљеве. Не смемо се обмањивати тим да данас можемо себи приуштити луксуз алтруизма и светског добротинеља."1(Kennan, G. F., Policy Planning Study, PPS/23: Review of Current Trends in U. S. Policy, Memorandum by the Director of the Policy Planning).

што се произведе у свету. Све то искоришћено је и за трку у наоружању, да би се противник исцрпио.⁵ Совјетски Савез и његови савезници су били принуђени на издатке који су превазилазиле њихове моћи. Запад је искористио слабости Совјетског Савеза, а међу њима и дефекте комунизма, што му је пружило оправдање за све оно што је чинио на планети тих година. Пораз комунистичких земаља у „хладном рату“ је лишио Запад изговора за његове праве намере.

„ХЛАДНИ МИР“ УМЕСТО „ХЛАДНОГ РАТА“

Руско-амерички односи, након завршетка поменуте епохе, као поље проучавања драстично падају на лествици интересовања научника и других аналитичара светске политике. За одређене аналитичаре, као на пример за Френсиса Фукујаму, пропаст комунизма и распад Совјетског Савеза, наговештавао је, како је то назвао, „крај историје“⁶. Осим тога сматрало се да је Русија дефинитивно прихватила универзалне либералне демократске вредности и да је, истовремено, толико ослабљена да више никада не може представљати претњу. Пошло се од тога да је постхладноратовска Русија знатно слабија од некадашњег Совјетског Савеза, услед чега њени односи са једином преосталом суперсилом не заслужују толику пажњу као некада. Али, историја нам пружа разне поуке, а једна од њих је да, уколико се један велики рат не заврши свеобухватним политичким решењем које би прихватили сви релевантни актери, нема стабилног међународног поретка и светског мира. Чињеница да се главни актери „хладног рата“ још увек нису споразумели о кључним проблемима наслеђеним из њега, али и неких ранијих ратова, који оптерећују данашње међународне односе, су основна питања „хладног мира“. За тај период Росено констатује „ако је период хладног рата био обележен неким облицима извесности и стабилности, актуелни међународни поредак одликује велика нестабилност, чак и хаос“⁷.

Распад Совјетског Савеза по границама федералних јединица био је у границама фер-плеја. Једини део који је био споран је јужни Кавказ, раскршће путева из централне Азије ка Европи и Блиског истока ка Русији. На том простору (арапски географи га називају „планина језика“ има их око четрдесет) тек на прелазу 19. у 20. век започиње процес националне еманципације и на менталитет народа који су ту живели. На

⁵У америчким медијима ових дана може се прочитати да су деведесете године претходног века биле изванредне године, најбоља декада у историји САД. Томе се може веровати јер: америчка привреда је годишње расла по стопи од четири одсто, да би 1999. г. незапосленост пала на четири одсто, што је у пракси једнако стоодстотној запослености. Стопа убистава је у истом периоду пала за 41 одсто, док се вредност деоница на берзи учетворостручила. Поређења ради, просечни доходак америчке породице тих деведесетих је порастао за десет одсто, да би од 2000. г. забележио пад од девет одсто.

⁶ Fukuyama, F. (1992): *The End of History and the Last Man*, New York.

⁷ Rosenau, N.J. (2002): *Ominous Tensions in a Globalizing World* - In: *Conference on International Relations, Middle East Technological University, Ankara, Turkey, July 3, 2002. Issues of CESR Volume 2, Number 3.* http://www.cesr-cess.org/CESR_contents.html, 21. 01. 2004. г.

то је, свакако, утицала вишевековна владавина великих имерија, најпре персијске и отоманске, а потом руског царства. Сплет и испресецаност укрштених линија и вера, потпириване гасом и нафтом, нису могле дуго да опстану по нестанку комунистичке дисциплине. На том простору било је много нерашчишћених рачуна које је требало намирити, много спорних територија и богатстава. За креаторе „хладног рата“, а и „хладног мира“, који нису у то време имале више реалног супарника то је била темпирана бомба коју је требало, само, потпалити. Она је и потпаљена и ту су се десили значајни оружани сукоби.

После колапса СССР-а, привреда и економија, као и готово све остале области, стагнирале су и Русија је губила технолошку трку са Западом. Руси су постали похлепни за увозном робом са Запада, што је имало смисла, с обзиром да у то време Русија није производила много. Тих првих година после „хладног рата“ дошло је време западних компрадора, који су Русију преплавили јефтиним увозном робом рачунајући да ће тако да униште домаћу производњу и од Русије направе искључивог извозника сировина. Таква Русија не би могла да се одбрани од ембарга и могла би лако да буде приморана на одрицање од суверенитета. Ово би била чиста инвазија без употребе војне силе, од које Русија не би могла да се одбрани.

У Русији је, у то време, бујао и велики ентузијазам за демократијом и другим западним вредностима и будио је наду у рађање ере глобалног приближавања и дефинитивног потискивања на маргину историје атавизама прошлости, као што су нацизам и комунизам и надметање великих сила. Такав ентузијазам подстицан је са Запада значајном економском помоћи која је од 1992. до 1997. (не рачунајући приватне донације) износила око 55 милијарди долара. Додуше, процењује се да су руски тајкуни у то време изнели из земље неколико стотина милијарди долара, а и да су западне компаније извучиле профит из Русије захваљујући повољним уговорима који су, истовремено, били на штету Москве, а што је Путин касније назвао „колонијалним уговорима“ инсистирајући на њиховој измени.

На спољно-политичком плану Русија је одмах настојала да сачува интересе и утицај на простору некадашње заједничке државе, лансирајући политику „блиског иностранства“. Инсистирала је на поштовању механизма успостављених после Другог светског рата и за то да Уједињене нације буду кључно место за решавање свих питања. Један од последњих инструмената Русије у међународној политици, и у настојању да задржи утицај на глобалној политичкој сцени, било је право вета у Савету безбедности. Русија се противила нарушавању националног суверенитета. У том смислу она је доскора била *status quo* сила, јер је заступала принцип установљен још Вестфалским уговором у 17. веку о сувереном праву сваке државе да без мешања са стране уређује унутрашње односе. Западне земље су, пак, сматрале да је ширењем демократије и глобализацијом политичких и економских процеса превазиђен традиционални концепт суверенитета који служи разним диктаторима као покриће за терорисање својих грађана и етничких мањина. Заступници те тезе истичу да међународна заједница мора да

интервенише када држава крши права свог становништва. Према мишљењу Р. Кагана, међународно право је у суштини од Вестфалског уговора штитило аутократске режиме, а сада демократски свет жели да уклони ту баријеру. Према његовој оцени, у том смислу је рат на Косову за Русију и Кину био драматичнији него инвазија на Ирак 2003.⁸

Хегемонија или превласт САД у значајном броју година, после победе у Другом светском рату, ослањала се на улогу америчког долара као валуте светских резерви. Произвољна цена нафте и већине производа тешке индустрије одиграла је важну улогу у очувању доминације америчког капитала после 1971. године, када је америчка Влада једнострано укинула злато као покриће долара. Власт долара, изграђена на цени нафте и индустријских производа, била је ојачана водећом улогом банака с *Вол Стрита* на светском финансијском тржишту, посебно њиховом потпуном влашћу над трговином финансијским дериватима, послу који се мерио у стотинама хиљада милијарди долара годишње.

Иако се после „хладног рата“, у појединим круговима, размишљало и о укидању НАТО-а јер је дотадашња његова улога окончана, а у Москви је тврђено да је Џорџ Буш старији обећао Михаилу Горбачову, у време кад је разматрано повлачење совјетских трупа из централне и источне Европе, да се НАТО неће ширити на простор некадашњег Варшавског уговора.⁹ И поред таквих размишљања и обећања Запад се одлучио за велику екстензију НАТО простора у источном правцу и Алијанса се готово удвостручила (само у периоду од 1999-2009. прикључено је 12 држава, што ће рећи да је НАТО проширен за 43 одсто) укључујући и бивше државе Варшавског пакта као и неке бивше државе Совјетског Савеза. Са Финском и Шведском потписани су уговори који ће им омогућити још ближу сарадњу са западним војним савезом. Како је од оснивања имао циљ да се приближи руској територији НАТО је и даље, без респекта на упозорења, посвећен својој експанзији и четири државе су на листи чекања, укључујући Грузију и Украјину. САД су одувек настојале да задрже „снажно обликовану офанзивну силу“ амерички војници су распоређени на готово 150 локација широм света,¹⁰

⁸ Kagan, R. (2008): *The Return of History and the End of Dreams*, Alfred A. Knopf, New York, 2008, p. 65.

⁹ „Russia vs Georgia: The Fallout“, International Crisis Group, Europe Report, No. 195, August 22, 2008, p. 14.

¹⁰ „Офанзивно стациониране снаге“ у прекоокеанским базама САД, као и „ротационе офанзивно распоређене снаге“, раштркане су широм света: 80.000 у Пацифику, 20.000 у Јужној Кореји, 40.000 под Централном командом, 28.000 у Европи, плус Африка, Латинска Америка итд. Године 1999. пораст броја америчких војних база широм света попримио је нову квалитативну димензију. Послије бомбардовања СР Југославије америчке снаге су на граници између Косова и Македоније започеле изградњу базе Бондстил. То је гравитацијска базна тачка будуће нове мреже америчких војних база на свету. База Бондстил америчким ваздушним снагама је омогућила лаган приступ нафтом богатом Блиском истоку и Каспијском језеру, као и Русији. У време када је изграђен, камп Бондстил био је највећа америчка војна база изграђена после Вијетнамског рата,

a moglo bi se reћи da је то у складу са Ајзенхауеровим размишљањем „све док се рат не елиминише из међународних односа, неприпремљеност за њега је блиска злочину колико и сам рат“.

Током трајања „хладног рата“ супростављене велесиле успеле су да потпишу значајан број билатералних и мултилатералних уговора у области контроле наоружања: седам уговора о ограничењу и редукацији, уговори о размештању нуклеарног наоружања, INF уговор о нуклеарним ракетама средњег домета, уговор о отвореном небу, CFE (уговор о конвенционалним трупама на тлу Европе) итд. У периоду „хладног мира“ цео тај процес контроле готово је потпуно обустављен, без реалних шанси да сепоново покрене у блиској будућности.

Такође, стално је нагомилаван број неразрешених проблема између САД и Русије у областима од глобалног значаја који уједно представљају изазове и претње по регионалну и глобалну стабилност. Овом приликом ћемо навести неке од њих: континуирано размештање америчких глобалних противракетних система; конверзија америчких SSBN (стратешких подморница наоружаних бојевим главама са нуклеарним пуњењем) у SSGN (стратешке подморнице наоружане крстарећим нуклеарним пројектиlima); недостатак жеље од стране САД да уброји и SOA (стратешко офанзивно оружје) у бојеве главе које су ускладиштене у активним резервама; одбијање САД да прихвати предлог о контроли SLCM (далекометне бродско-подморничке крстареће ракете); постојање америчког тактичког нуклеарног наоружања у Европи, дакле ван америчке територије; недостатак жеље са америчке стране за проширењем нагодбе INCSEA (уговор о превенцији морских инцидената) и на стратешке нуклеарне подморнице (12 судара је забележено до сада између америчких и совјетских/руских нуклеарних подморница); САД још увек имају офанзивну нуклеарну доктрину базирану на општем и проширеном нуклеарном застрашавању са одредбом о превентивном и превентивном првом нуклеарном удару; не постоји жеља са америчке стране да се направи нацрт квалитативно другачијег CFE (CFE-2); не постоји жеља са америчке стране да се постигне договор по питању PAROS (превенција противразмештања оружја у свемиру); не постоји жеља ни да се потпише ASAT (уговор о антисателитском оружју); САД крше и INF уговор тако што тестирају противракетне пресретаче користећи балистичке ракете средњег (1.000-1.500 km) и дугог-средњег (3.000-5.500 km) домета; САД и НАТО предводе ваздушну операцију „балистичка ваздушна патрола“, активну 24 часа дневно 365 дана годишње, и то у дуплим авионским патролама способним да носе ненавођене нуклеарне бомбе; Вашингтон и даље одбија да ратификује СТBT (уговор о свеобухватном престанку нуклеарних тестирања) иако је од потписивања прошло 18 година; САД немају намеру да ограниче употребу наоружаних ваздушних дронова (UAV), које још увек користи против цивила, посебно у Пакистану и Авганистану и, на крају, САД

за око 7.000 војника. Ту војну базу изградила је највећа америчка војна грађевинска компанија, КБР, која је у власништву компаније Halliburton. У то је време генерални директор компаније био је Дик Чејни.

немају жељу да уведу ограничења на хиперсонично конвенционално оружје са високом прецизношћу које се развија под окриљем стратегије „муњевитог глобалног удара“.

Русија је једина нуклеарна сила, и у време „хладног мира“, која је била у могућности извести веродостојан противнуклеарни удар на САД и њене савезнике. Свесне те могућности САД су покренуле низ активности на реновирању и модернизације стратешког нуклеарног наоружања и то у неколико праваца: модернизујући ICBM (балистичке ракете средњег домета), нове SLBM (подморничке балистичке ракете) и тешке стратешке бомбардере. Модернизоваће се њихове бојеве главе. Биће развијена и нова врста горива за модернизоване ICBM, снага ново изграђених мотора за ICBM и SLBM ће бити увећана, а побољшана ће бити и прецизност самих ракета. Пентагон планира да развије и нове далекометне крстареће авионске ракете (ALCM), као и да бродско-подморничке балистичке нуклеарне ракете (SSBN) конвертује у нуклеарне ракете са могућношћу навођења (SSGN), што је процес који је већ започет модернизацијом четири подморнице из класе „Охајо“. Постојали су и дугорочни планови у Пентагону да се комплетне стратешке офанзивне снаге модернизују до краја 20. века, а тактичке нуклеарне снаге, најкасније, до 2075. г. Претпоставка је САД да ако успеју да се квалитетно заштите од могућег противнапада Русије на амерички напад могле би једноставно диктирати своје услове, не само Русији, него и целом свету. То је оно што војни аналитичари зову нуклеарном премоћи и сада постаје јасно да америчка Влада, од завршетка „хладног“ рата није никад престала тежити нуклеарној премоћи.

НОВИ „ХЛАДНИ РАТ“ УМЕСТО „ХЛАДНОГ МИРА“

Две деценије касније историја се на драматичан начин „вратила“. Запад је направио кључну грешку кад је почео да третира Русију као пораженог непријатеља¹¹, а Путин, председник Русије, је сматрао да је распад СССР „највећа геополитичка катастрофа 20 века“¹². Истовремено, Русија је све отвореније показивала незадовољство третманом млађег партнера у односима са Западом и све више је на период „хладног мира“ гледала као период понижења, слично Вајмарској Немачкој после Првог светског рата.¹³ Односи Русије и Запада, пре свега са САД, постајали су све затегнутији како се НАТО приближавао њеним границама, а победа прозападних снага у демократским револуцијама у Грузији и Украјини, у Кремљу је доживљена као прикривени покушај њеног заокруживања.

¹¹ King, C. (2008): *The Ghost of Freedom: A History of the Caucasus*, Oxford University Press, New York, p. 8-9.

¹² Владимир Путин у обраћању Руском парламенту 25. априла 2005. г., http://kremlin.ru/appears/2005/04/25/1223_type63372type63374type82634_87049.shtm

¹³ Kagan, R. (2008): *The Return of History and the End of Dreams*, Alfred A. Knopf, New York, p.13.

Показало се да национализам није ослабљен глобализацијом и да се уз доскорашње сукобе малих народа због територија и граница – враћа и национализам великих сила.¹⁴

Тешко је прецизно одредити термин кад је дошло до конкретнијег нарушавања „хладног мира“ и заоштравања руско-америчких односа. Покушаћемо указати на три могућа термина. Први би могао бити повезан са Путиновим Минхенским говором 2007. г. који су западни медији окарактерисали као почетак новог „хладног рата“. Тад је руски председник у свом говору, само отворено и јавно, проговорио о процесу који се није завршио падом Берлинскога зида 1989. г. Уопштено је говорио о америчкој визији "једнополарног" света с "једним централним ауторитетом, једном централном силом и једни центром за доношење одлука", назвавши га "светом у ком постоји један господар, један владар". На крају крајева, такав је свет погубан не само за оне који су унутар тог система, него и за властодршца, јер се уништава изнутра. Наравно, није Путин говорио о Русији, него о јединој велесили - САД. Руски председник је затим прешао на суштину ствари истичући: "Данас смо сведоци једне готово необуздане агресивне употребе силе, војне силе у међународним односима, силе која свет гура у провалију трајних сукоба. Последица тога је да немамо довољно снаге пронаћи разумна решења за било који од тих проблема. Немогућим, такође, постаје и постизање било каквог политичког договора". У даљем говору је рекао: "Сведоци смо све већег омаловажавања темељних начела међународног права. Независне законске норме, заправо, се све више приближавају законодавном систему једне државе. Кад кажем једне државе, притом, наравно, мислим, пре свега, на САД, које су своју државну границу прешле у сваком погледу. То је очито у економској политици, у политичким питањима и у политици културе и образовања, коју намећу осталим народима. Али коме се то свиђа? Ко је тим задовољан?" Томе је додао и улогу лика из приче славно гданског писца бајки Андерсена, устао је, упро прстом у Џ. Буша и узвикнуо, гласно да га сви чују: "Гледајте! Цар је гол!"¹⁵

Неколико година касније Збигњев Бжежински, познати геополитичар и стратег из САД, у својој књизи „Стратегијска визија. Америка и криза глобалне моћи“, на известан начин је потврдио оно што је Путин говорио, јер је указао на многе аномалије које су се појавиле у

¹⁴ Крајем прошле године Нобеловци окупљени на Светском самиту добитника Нобелове награде за мир у Риму изразили су „дубоку забринутост“ због претњи у виду „појединих великих сила“ које користе моћ чиме ризикују покретање „новог, још опаснијег хладног рата“. Нобеловци су осудили „фанатизам прерушен у веру“ и скренули пажњу на конфликте у Сирији, Ираку, Израелу и Палестини, Авганистану, Јужном Судану и Украјини, који према њиховим ставовима добијају опаснији ток. У завршном документу су изразили „дубоку забринутост због све веће опасности од рата, укључујући нуклеарног, међу великим државама“.

¹⁵ Putin, V. (2007): "Rede des russischen Präsidenten Wladimir Putin auf der 43. Münchner Sicherheitskonferenz", München, 10. Februar 2007.

периоду „хладног мира“. По њему САД и остале западне земље нису искористиле своју победу у „хладном рату“ на прави начин. Оне су еуфорично, надмено и изразито потцењивачки поступале према пораженом ривалу, сматрајући да је њихова победа била толико супериорна и надмоћна да је имала, не само идеолошко-политички значај, него и онтолошко значење у историји човечанства. У атмосфери општег задовољства изгубило се оно што је Запад посебно одликовало у односу на остале културно-цивилизацијске обрасце – рационалност у приступу проблемима. Тако је изостало трезвено извлачење поука из полувековне хладноратовске драме, и на крају победе у њој, што је имало негативан ефекат за даљи политички развој САД и осталих западних земаља. На тај начин је тријумф САД и Запада у суштини био пирова победа, тј. пораз са одложеним дејством на двадесет година. Због бројних пропуста и разних фактора и сам Запад је упао у дубоку политичку и економску кризу, која је довела у питање, не само његов престиж у свету, него прети његовом стрмоглавом ерозијом и тешко излечивом ентропијом. Такође, Бжежински сматра да Америка и Запад лагано и сигурно губе свој престиж и утицај у Евроазији, препуштајући га „ауторитарној Русији“ и „тоталитарној Кини“. По њему до 2025. г. мултиполарност, која је увелико присутна у савременом свету, окренуће се у корист Русије и пре свега Кине, што „мора забринути слободан свет“¹⁶. Тачно је да Русија и Кина нису само велике силе које изазивају Запад. Према мишљењу Т. Г. Еша оне су и алтернативне верзије ауторитарног капитализма, или капиталистичког ауторитаризма. „То је потенцијално највеће идеолошко надметање с либералним демократским капитализмом од краха комунизма.“¹⁷

Други могући термин је руско-грузијски рат 2008. г. Он је могао да се деси одмах после НАТО самита у Букурешту 2008. г. на коме због противљења појединих европских чланица, пре свега Немачке и Француске, није додељен Акциони план чланства (МАП) Грузији и Украјини. Нешто касније на напад се одлучила Грузија, а руска акција добила логичан одговор на напад грузијске армије на Јужну Осетију. Готово сви Грузини, који су чинили трећину становништва Јужне Осетије, протерани су. У ратовима током деведесетих прогнано је скоро 250.000 Грузина из Абхазије, који су били већинско становништво у том региону. М. А. Хоар, са Универзитета Кингстон у Лондону, тврди да се руски напад не може поредити са акцијом НАТО-а на Косову већ више подсећа на америчку интервенцију у Гватемали и Никарагви током „хладног рата“, улогу Француске у Руанди током деведесетих или британску у Ирској двадесетих и на Кипру педесетих година.¹⁸ Немам

¹⁶ Bzezinski, Z. (2012): *Strategic Vision. America and the Crisis of Global Power*, Basic Books, New York.

¹⁷ Zakaria, F. (2008): *The Post-American World*, W. W. Norton & Company, New York & London, p. 102.

¹⁸ Hoare, M. A. "The dangers of appeasement", *Prospect*, Issue 150, September 2008, http://www.prospect-magazine.co.uk/article_details.php?id=10361

намеру да овом раду улазим у дубоку анализу овог рата, ипак се може изнети чињеница да је Грузија уживала безрезервену подршку Запада, нарочито после „Револуције ружа“ крајем 2003. г. За САД Грузија је постала „светионик слободе“ у том делу света и претеча „демократских револуција“, пре свега „наранцасте“ у Украјини. Вашингтон је слао војне инструкторе да обучавају грузијску армију, укључујући заједничку вежбу у јулу 2008. г. са око хиљаду америчких војника, лобирао да Грузија уђе у НАТО, фаворизовао њену крхку демократију и, што је најважније, подржавао њен територијални интегритет у борби против Русије око сепаратистичких региона.

Признавањем независности Јужне Осетије и Абхазије, међутим, Русија је очито прешла црвену линију, односно довела у питање границе повучене у време распада Совјетског Савеза. На самом почетку преговора о статусу Косова 2006. г., Москва је скренула пажњу да ће евентуална независност те српске покрајине имати далекосежне последице, пре свега на сукобе у јужном Кавказу и Придњестровљу. У време проглашавања независности Косова, Путин је то оквалификовао као „неморални и противправни чин“¹⁹, који ће се „обити Западу о главу“²⁰. Зато је Русија у Јужној Осетији и Абхазији интервенисала са истим пред текстом као и Запад на Косову и није желела да њена акција изгледа као отимање територије, већ „спречавање геноцида и заштита малих народа, односно њених грађана“²¹.

У политичку игру, у том периоду, уводе се и енергенти. То није било нешто ново у светској политици, јер у време „хладног рата“ CIA је, да би подрила Совјетски Савез, осамдесетих година уз помоћ Саудијске Арабије обарала цену нафте тако да је 1986. и 1987.г. вредност барела пала са 30 на 10 долара.²² Русија је свој политички став у Грузији, који је био све тврђи, подупирала све већим приходима од нафте и гаса чија је цена вртоглаво расла до јула 2008.г. што је утицало на значајно повећање бруто друштвеног производа. После вишегодишњих суфицита, руски буџет је први пут 2009. г. био у дефициту због драматичног пада цене нафте на светском тржишту, у једном периоду, мање од 40 долара за барел, што је умањило могућност амбициозне модернизације руске армије. Али како је руски председник прагматичан лидер он је, са осталим извозницама нафте, успио поново да повећа њену цену на

¹⁹ „Putin warns Kosovo will 'come back to knock' the West, as NATO envoy lashes out”, International Herald Tribune, February 22, 2008, <http://www.ihf.com/articles/ap/2008/02/22/europe/EU-GEN-Russia-Kosovo.php>

²⁰ Coppiteters, B. (2008) „The Recognition of Kosovo: Exceptional But Not Unique”, in: What is 'just' secession? (Is Kosovo unique)?, ed. by Michael Emerson, ESF Working Paper, No. 28, February 2008, p. 3, http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1601

²¹ „Georgia, Russia: South Ossetia and Abkhazia's Options”, Stratfor, September 11, 2008, http://www.stratfor.com/analysis/georgia_russia_south_ossetia_and_abkhazias_options

²² Marshal I. G. (2008), Putin, Power, and the New Russia Petrostate, Oxford University Press, New York, p. 49-54.

међународном тржишту и на тај начин успио да увећа своју моћ у земљи и на међународном плану.

Осим тога, Москви је сметало што је Грузија требала да постане и главни транзитни правац за енергију из Централне Азије ка западним тржиштима, а који је заобилазио Русију. Зато су била и њена стална настојања да по сваку цену подрију изградњу гасовода „Набуко“ који је требало да финансира Запад и уместо њега реализује своје пројекте „Северни ток“ и „Јужни ток“ како би Европу учинила зависнијом од својих енергената. Богатство нације, очито, не води нужно глобалној економији, већ често глобалном надметању. Геономија је у функцији геополитике.

Трећи термин би могао бити рат у Украјини. Тамо се прво догодила „наранџаста“ револуција, за коју одређени аналитичари кажу да су је САД дуго и стрпљиво спремале. После тога, а због више разлога, у Украјини се појавило плодно тло за развој антируског расположења, и то западне службе нису могле да пропусте и радиле су по хоризонтали и по вертикали. О „дубинском раду“ западног фактора, за увлачење Украјине у „западну орбиту“, искориштена је и њена заједничка кандидатура са Пољском за организацију Европског првенства у фудбалу 2012. године. Ово није био само пројекат који се тицао представљања Украјине као „дела цивилизоване Европе“ и покушај инфраструктурног повезивања са Пољском, већ је имао и своју конкретну безбедносну димензију. Добро организоване и високо мотивисане навијачке групе украјинских фудбалских клубова су током 2012. године „детаљно обрађене“ и данас оне у основи представљају регрутну базу за Десни сектор и националну гарду Украјине.

Када је, коначно, рат у Украјини отпочео, високи амерички и европски функционери, успављујући Виктора Јануковича, тадашњег председника Украјине, договорима не употреби силе, подстакли су нацисте на његово насилно свргавање. Кад су у томе успели, довели су на власт своју марионетску владу и покушале да изведу дуго припреман *блицкриг* и да га искористе за успостављање потпуне контроле над целом територијом Украјине. Овај временски период од отварања украјинске кризе јасно је да САД у својој намери нису успеле. Контрола над Украјином није успостављена, нити војна нити институционално-политичка. Крим је постао саставни део Руске Федерације, на територији Доњецке и Луганске области је проглашена Народна република и тамо бесни грађански рат, а у Запорожју, Одеси, Харкову и Дњепропетровску је стање врло напето, па се привидна стабилност једва одржава, захваљујући натегнутим договорима локалних утицајних група. За тај неуспех САД и њени савезници су оптужили Русију којој су увели економске и финансијске санкције као и значајном броју високо ранжираних руских званичника које превазилазе сличне рестриктивне мере увођене против Совјетског Савеза у прошлости због дешавања у Авганистану, као и оне увођене Русији након Грузијског напада на Ј. Осетију 2008. г.

Против Русије се води информативно-психолошки рат. Масовни медији под контролом САД и њених присталица кривили су за све Русију, марљиво стварајући од ње лик непријатеља Украјине и страшила за Европу. Помахнитала лаж и хистерична русофобија украјинских и водећих светских канала не оставља сумњу у то да имамо посла са војно-пропагандном машинеријом, која гуши све објективне новинаре и намеће људима осећај антируске психозе. Произилази да САД, док су се издавале за миротворце и заштитнике људских права, од самог почетка украјинске кризе безрезервно следе стратегију распламсавања сукоба у украјинско-руски рат, оправдавајући све злочине нацистичке хунте, финансирајући и наоружавајући је, покривајући је дипломатским путевима и присиљавајући своје европске савезнике на то исто.

То се могло видети из изјава САД званичника упућене ка Русији по принципу „очитаћемо вам лекцију“, „Русија ће платити огромну цену за војну интервенцију у Украјини“, „Крим је анектиран“, као и изјава да је Русија друга највећа претња човечанству уз еболу и Исламску државу (како се на генералном заседању УН изразио Барак Обама, председник САД), потпуно су неосноване. Путинов одговор на ово био је кристално јасан. Ако уз такву реторику узмемо у обзир и санкције против читавих сектора руске економије, тај приступ не може бити назван другачије него „непријатељски“.

Непосредни циљ овог рата је потпуно одвајање Украјине од Русије, што је у сврху важних геополитичких задатака Запада поставио још Бизмарк, а у савременим условима Бжежински. Његова русофобна формула о томе да без Украјине Русија не може бити велика држава постала је водећи лајтмотив целе америчке политике на постсовјетском простору. Према том циљу се САД крећу већ две деценије од распада СССР, улагајући у раст антируске политичке елите у Кијеву. Према замисли НАТО стратега, одвајање Украјине од Русије требало би да се проведе подвргавањем Украјине Европској унији (ЕУ) у облику асоцијације, преко које Украјина предаје Бриселу суверена права на подручју регулисања спољних економских активности и провођења спољне и одбрамбене политике. Одбијање Јануковича да потпише Споразум о придруживању ЕУ САД су примиле као излазак украјинског руководства из стања подчињености и као претњу обнове природног процеса успостављања јединственог економског простора са Русијом. Управо зато да би спречили улазак Украјине у Царинску унију са Русијом, Белорусијом и Казахстаном и да би вратили Украјину на пут европске интеграције, био је организован државни удар, после кога су лидери ЕУ пожурили да потпишу са нелегитимном нацистичком хунтом политички део, а након председничких избора, и цео Споразум о придруживању, који је противречан украјинском уставу.

Међутим, као што показују досадашње активности САД, прелазак Украјине под јурисдикцију ЕУ у оквирима Споразума о придруживању, наметнутог Кијеву, њима још није довољан. Они желе да супротставе Украјину Русији у војном сукобу и увуку у тај конфликт ЕУ. Приморавајући потчињену им, нацистичку хунту, да води тотални рат у

Донбасу, САД стварају у центру Европе све раширенији вртлог хаоса, који је намерен да увуче у братоубилачки рат, најпре Русију, а затим и оближње европске земље. На томе се ради, не само због слабљења Русије, него и због погоршавања положаја ЕУ.

МОГУЋНОСТИ „ВРУЋЕГ РАТА“ ИЗМЕЂУ САД И РУСИЈЕ

Чини ми се да се ово питање налази у етеру значајан број година и може се рећи да „баук рата“ кружи светом, али све указује да би тај „баук“ могао да се највише наднесе на територију Европе. Било би добро дати одговор на ово питање, али оно је комплексно. Но, овом приликом покушаћу да укажем да „баук врућег рата“ постоји.

Из разних анализа кризе, која је захватила готово цели свет, може се закључити да је западни банкарско-финансијски систем нарастао до нивоа кад почиње да прождире сам себе и неповратно тоне. Како тај систем, заједно са великим мултинационалним компанијама, контролише политичке елите водећих западних држава, те елите се усмеравају ка поробљавању других држава са крајњим циљем поробљавања Русије и Кине. То је и разлог што су САД са својим савезницима изазвале низ кризних жаришта под називом „Арапско пролеће“ (Тунис, Египат, Либија, Ирак, Сирија..), а последње је почело дестабилизацијом Украјине „норанцастом револуцијом“, и настављена је садашњим дешавањима. Самоуверени експерти и активисти лицитирали су кад ће „вирус Арапског пролећа напасти Москву и Пекинг“ и несумњиво је, да је приближавање Русији и обрачун „хладним“ или „врућим“ ратом, са њом могућ. Кина је још увек на „чекању“.

Након почетка рата у Украјини догодио се крах дипломатије у односима Запада и Истока повезан са све шире заступљеном ратном пропагандом.²³ На сто западних сила стављен је сценарио евентуалног трећег светског рата како би се сад разматрала војна акција против Русије на „оперативном нивоу“. Навешћу неке потезе из те стратегије.

Америчком Сенату, у мају 2014. г., представљена је Резолуција о спречавању руске агресије (RAPA или S 2277) у ком се позива на милитаризацију Источне Европе и балтичких земаља и размештање трупа НАТО и САД на самом прагу Русије. Председнику САД се налаже да спроведе план повећања америчке и НАТО подршке оружаним снагама Пољске, Естоније, Литваније и Летоније, као и других НАТО чланица, а сталном представнику САД у НАТО налаже се да захтева разматрања трајног размештања НАТО снага у тим земљама. Резолуцијом се предсенику намеће обавеза да пред Конгрес изнесе стратегију за повећање напора у циљу убрзања реализације програма НАТО и европске противракетне одбране. Док се поменута резолуција S 2277 тек шаље на

²³ Медији, који директно живе од мултинационалних компанија и банкара, а који су под контролом политичких елита, имају задатак да медијском пресијом своје грађане доведу у заблуду и кривицу пребацују на Русију, Кину и све друге, потпуно изврћући све од чињеница, стварности натерену до историје – водећи бучну и заглушујућу пропаганду како би се било какав глас разума угушио.

разматрање сенатској комисији за спољне послове, кључне премисе су већ у процесу имплементације. Прва се односи на позив савезницима нагомилаће довољне количине оружја, муниције и других залиха да се подржи брзо размештање више хиљада војника против Русије. Очито, ради се о „блицкриг сценарију“, који је био потврђену септембру претходне године на самиту НАТО у Велсу.

Непуни месец иза тога почиње „показивање мишића“ и одржане су војне вежбе САД-НАТО у балтичким државама. Други део вежби одржан је у новембру и проширен је и на територију Источне Европе. Као део ширих настојања, почетком новембра на територији Литваније одржане су војне вежбе НАТО под називом „Гвоздени мач“, у којима је учествовало девет држава чланица Алијансе. Улазак америчких тенкова у Литванију представља демонстрацију снаге, чији циљ је да Русији стави до знања да у региону није добродошла. Русија је то схватила као „повећану борбену готовост“ и трансфер НАТО „војне инфраструктуре ка руским границама“. Светска безбедност стављена је на коцку.

Крајем 2014. г. усвојен је законски акт у Представничком дому америчког Конгреса – Резолуција под бројем 758, а након гласања у Сенату *de facto* ће бити дато зелено светло америчком председнику и врховном команданту да, без одобрења од стране Конгреса, покрене процес војне конфронтације са Русијом.²⁴ У Резолуцији Русија је представљена као „агресорска нација“, која је извршила инвазију на Украјину, а има претензије према другим суседним земљама, чији потези се снажно осуђују. Русија је оптужена за инвазију на Украјину, а уз оптужбе за војну агресију, без доказа се наводи и да је Русија стајала иза обарања Малезијског авиона МН17. Иронично је да се Руска Федерација оптужује и за увођење економских санкција, не само против Украјине, Грузије и Молдавије, већ и против неколицине ненаведених држава ЕУ. Резолуција, такође, оптужује Русију да користи „снадбевање енергентима као средство политичке и економске принуде“.

У том ратном покличу САД су се позвале на члан 5 Вашингтонског уговора, тј. НАТО доктрину колективне безбедности, која каже да напад на једну чланицу НАТО представља напад на све чланице. Основни наротив учвршћен је неоснованим оптужбама усмереним против Руске Федерације. Резолуција позива председника САД да, у сарадњи са Конгресом, „размотри стање, спремност и одговорност оружаних снага САД и оружаних снага других чланица НАТО како би се одредило да ли су доприноси и активности сваке од њих довољни за испуњавање обавезе о колективној одбрани из члана 5 НАТО уговора, као и да одреди мере неопходне за исправљање потенцијалних недостатака“. Оно што се у овом параграфу, заправо,

²⁴ Законодавна брзина - Резолуција 758 је представљена 18. новембра 2014. г., затим је брзо прослеђена Комитету за спољне послове, па потом опет послата назад на пленарно заседање, где је након дебате и усвојена. Две недеље – прецизније, 16 дана – пошто ју је први пут представљио републиканац Кинзингер (Илинојс), 18. новембра 2014. г. усвојена је готово једногласно (410 гласова за, 10 против) на гласању 4. децембра 2014. г.

предлаже је да САД размисле о коришћењу доктрине НАТО о колективној безбедности, садржане у члану 5 гледајући да се преко ње покрене процес војне конфронтације са Русијом.²⁵

Структура војних савеза је од кључне важности. Намера Вашингтона је да изолује Русију. Члан 5 који су САД наметнуле Западној Европи, погодан је механизам за тако нешто. Он приморава НАТО чланице – које су најчешће и чланице ЕУ – да ступе у рат који је у интересу Вашингтона. Штавише, разматра се и референдум у Украјини по питању чланства у НАТО. У случају да Украјина постане чланица НАТО и/или редефинише свој безбедосни споразум са Алијансом, члан 5. би могао бити искоришћен као оправдање да се поведе рат против Русије, који би спонзорисао НАТО.

Русија је догурана до зида и она није имала где даље да се повлачи. Одговорила је на претње САД и НАТО. Њене границе су угрожене. Русија је невољно морала убрзано да заузме Крим и да својим војним снагама стане на браник својих граница. Више није било места за политику, разговоре и договоре са Западом јер их они више нису желели. Русија је убрзано кренула да подиже ниво готовости своје Војске, а као одговор на распоређивање НАТО трупа на руској граници, Руска Федерација је, такође почетком новембра 2014. г, одржала велике војне вежбе у Баренцовом мору. Руски маневри садржали су тестирање „комплетне нуклеарне тријаде састављене од стратешких бомбардера и подморница“, као и тестирање „Топољ-М“, интерконтиненталне балистичке ракете лансиране из подземног силоса у Плесецку, у Архангелској области“. Скоро свакодневно је изводила разне војне вежбе, држала армију у покрету и дислоцирану из својих база, испалено је на десетине тешких ракета носача нуклеарног оружја, подигнута је и сталном је лету и маневрима стратешка, ловачка и осматрачка авијација, све подморнице са нуклеарним наоружањем су покренуте и стављене у стање приправности, а остала флота је на најпогоднијим позицијама за контра удар.

У тим маневрима долази до „блиских сусрета“ офанзивне и стратешке авијације Русије са снагама НАТО-а, подморнице се шуњају близу виталних западних циљева... Само треба наредба за отпочињање ратног сукоба. Иако се то не може прочитати у западним медијима, та демонстрација одлучности уз демонстрацију моћи, уплашила је Запад и пореметила њихове планове о потпуном опкољавању Русије, дестабилизацији Путина и Русије. Путин је из свега изашао ојачан, народу Русији је

²⁵ Члан Представничког дома Конгреса САД Денис Кусинич сматра да је резолуција 758 једнака објави „хладног рата“ Русији. Професор економије на Универзитету у Отави Мишел Чосудовски пише: „Америка се налази у ратном стању. Ратна дејства против Русије се у овом моменту разматрају на „оперативном нивоу“, Сенат и Представнички дом раде на законима који обезбеђују легитимност вођења рата против Русије. Немамо ми посла са „хладним ратом“... Организација уједињених нација затвара очи пред огромним списком ратних злочина које је починио НАТО... Тако да је доношење резолуције 758 de facto – „зелено светло“ председнику и врховном команданту да почне војни сукоб са Русијом. Глобална безбедност се налази у опасности“.

стао иза њега, а олигархијске, бирократске и политичке пукотине око њега постале су јасно видљиве и, што је за њих најважније, санирају се.

Санкције које је Запад увео Русији коштаће Русију доста, али су и контра санкције показале сву рањивост Европе, мада за велике и дубоке „ране” Руси нису искористили ни близу своје главне адуте. САД су предалеко да саме ефикасно могу да угрозе Русију, а Европа (ЕУ) се све више колеба, дали безусловно пратити САД и озбиљно угрозити своје интересе и безбедност или, ипак, са Русијом спустити лопту. ЕУ треба да буде свесна да епицентар „врућег“ рата није негде у Европи већ да се налази на границама Русије, у региону који се из руске визуре узима као суштински важан за руску безбедност, па чак и саму руску цивилизацију.

ЗАКЉУЧАК

Ако се анализирају ратови у 20. веку, који су вођени на територији Европе, долази се до закључка да су они били значајан извор економског раста и политичке моћи САД. Постале су суперсила због Првог и Другог светског рата, који су повукли за собом големи одлив капитала и умова из међусобно зарађених европских земаља у Америку. „Хладни рат“ је отерао социјалистички систем у заборав, али то је донело САД прилив од преко хиљаду милијарди долара, стотине хиљада специјалиста, тону плутонијима и других драгоцених материјала, те бројне јединствене технологије. И данас, суочене са економским тешкоћама, САД покушавају да у Европи изазову још један рат ради постизања властитих циљева. Добици се не би мерили само у новцу. Главна награда, због које неки кругови у САД провоцирају нови светски рат, је очување светске доминације у условима глобалних структурних промена, узрокованих променом технолошких структура, а да Европа „падне на колена“ размонтирана и поцепана по свим шавовима, као и Русија. Али не треба заборавити, и Русија је део Европе.

И Балкан као „медитеранска кључаоница“ налази се у геополитичким интересима глобалних сила. „Са становишта европске и светске геополитичке структуре, на простору Балкана сударају се утицаји четири Велика простора. Највећи значај међу њима имају Евроазија (Русија) и *Mitteleuropa* (Немачка) (немачки термин који је до Првог светског рата означавао концепт региона Средње Европе, нешто шири од данашњег, односно земље које су под немачким културним утицајем). Између њих се налази „санитарни кордон“ који је у савременом геополитичком распореду географски померен из Средње Европе према Источној Европи. На нашем геопростору атлантизам има значајне геополитичке интересе, чији су традиционални носиоци Велика Британија и Француска, а данас САД. Као противтежа атлантизму, Немачка константно стреми изградњи европске дијагонале, чији је вектор усмерен према Балкану, Малој Азији и Блиском Истоку (*Drang nach Osten*).“²⁶ Ни

²⁶ Секуловић Д., Гиговић Љ. (2008) Европска компонента геополитичког положаја Србије, Војно дело 3/2008, Београд, стр. 12.

„хладни“ ни „врући“ рат неће заобићи ове просторе, а удаљеност од епцентра рата је отежавајућа околност за државе на овим просторима. Како недавно изјави државни секретар САД Џон Кери неколико европских земаља налази се „на линији ватре“ у конфликту између Москве и Вашингтона. Ради се о Србији, Црној Гори, Македонији и неким другим земљама.

Под напред наведеним околностима одвијаће се даљи непредвидиви развој међународних односа. Европи прети нова подела. Практично се може рећи да је пуч у Украјини и почетак грађанског рата у тој земљи био пуцањ који је означио почетак велике утакмице у којој ће европски народи заузимати позиције за 21. век. Од избијања кризе у Украјини, свакоме ко иоле политички размишља, постало је јасно да ће се у Европи успоставити нови односи између народа и држава. А ако се изабере такав пут, биће ту много „срче“ и крхотина, а за њихово чишћење биће потребне деценије, а не године. Нажалост, повратак у срећнију прошлост није могућ. Друштвима уназађеним демократским месијанизмом остаје да покушају да некако нађу свој пут до мира, стабилности и хуманијег живота. Биће то дугачак и веома болан процес.

RHEATING THE "COLD PEACE" AND THE GLOBAL SECURITY

Professor Luka V. Todorović PhD

Abstract: The Twentieth and the beginning of the twenty first century, as none so far, was a period of conflict, violence, fear and war. It took place of two world wars, revolutions, civil wars, a series of local wars, the Cold War and so on. Social conflicts and possibilities of their prevention are imposed as priority in the social, political and a security problem.

The End of the "cold" war has resulted in the destruction of communism and the disintegration of the Soviet Union. In the West, it is considered as the triumph of liberal democracy as a universal process. Also, it was considered that Russia in this defeat so weakened that never can pose a threat. However, it can be said that the West made a crucial mistake as Russia was treated as a defeated enemy. History teaches us that the two sides in the conflict need to agree on key issues inherited from that, but some earlier, wars plaguing today's international relations. These unresolved issues are constantly in the focus of the "cold" peace. During that period, some analysts state that the cold war period was marked by some form of certainty and stability, while the "cold" peace was characterized by great instability, even chaos. It turned out that nationalism is not weakened by globalization and until recently with the conflicts of small nations in the territory and the borders, got back and nationalism of the great powers, as well.

Relations between Russia and the West, primarily the United States, have become increasingly strained as the NATO is closing to Russia's borders. At the same time, the victory of pro-Western forces in the democratic revolutions in Georgia and Ukraine, and now the war in Ukraine, in Russia is seen as a disguised attempt of rounding. Russia has responded with threats to the US and NATO. Its borders are threatened. We are only a step from the open and the great world conflicts as all normal people of the world scared.

Key words: „cold war“; „cold peace“; enemies, conflicts, hegemony, arming.

ЛИТЕРАТУРА

1. Bzezinski, Z. (2012): *Strategic Vision. America and the Crisis of Global Power*, Basic Books, New York.
2. Гајић, А. (2011): *САД и распад Југославије – поглед из двадесетогодишње перспективе*, Национални интерес 2/2011, VII, vol. 11.
3. Fukuyama, F. (1992): *The End of History and the Last Man*, New York
- Kagan, R. (2008): *The Return of History and the End of Dreams*, Alfred A. Knopf, New York.
4. Kennan, G. F., *Policy Planning Study, PPS/23: Review of Current Trends in U. S. Policy*, Memorandum by the Director of the Policy Planning.
5. King, C. (2008): *The Ghost of Freedom: A History of the Caucasus*, Oxford University Press, New York.
6. Макиндер, Х. (2009): *Демократски идеали и стварност*, Метафизика, Београд.
7. Marshal, I. G. (2008): *Putin, Power, and the New Russia Petrostate*, Oxford University Press, New York.
8. Putin, V. (2007): "Rede des russischen Prasidenten Wladimir Putin aufder 43 . Munchner'Sicherheitskonferenz", Munchen, 10. Фебруар 2007.
9. Rosenau, N. J. (2002): *Ominous Tensions in a Globalizing World* - In: Conference onInternational Relations, Middle East Technological University, Ankara, Turkey, July 3, 2002. Issues of CESR Volume 2, Number 3. http://www.cesr-cess.org/CESR_contents.html, 21. 01. 2004.
10. *Russia vs Georgia: The Fallout*“, International Crisis Group, Europe Report, No. 195, August 22, 2008.
11. Секуловић Драгољуб, Гиговић Љубомир (2008): *Европска компонента геополитичког положаја Србије*, Војно дело 3/2008, Београд.
12. Тодоровић, Ј. (2013): *Међудомаћа политика – дилеме спољне политике Босне и Херцеговине*, НУБЛ, Бања Лука.
13. Zakaria, F. (2008): *The Post-American World*, W. W. Norton &Company, New York & London.
14. Coppiteters, B. (2008) „The Recognition of Kosovo: Exceptional But Not Unique”, in: What is ‘just’ secession? (Is Kosovo unique)?, ed. by Michael Emerson, ESF Working Paper, No. 28, February 2008, p. 3,http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1601